

D i s s e r t a t i o

Inauguralis Medica

de

A s p h i x i i s

quam consensu et auctoritate

Magnifici Domini

Praesidis et Directoris,

Spectabilis Domini Decani

et totius

Inclytæ Facultatis Medicæ

Doctoris Medicinæ Gradu

rite consequendo

in Regia Scientiarum Universitate Hungarica

conscripsit

Benjaminus Braidsvér,

Hungarus Neogradiensis.

*In Theses adnexas disputabitur in aedibus Facultatis
Medicæ, die Januarii 1832.*

-0❧0❧0-

PESTINI

Typis Josephi Beimel.

Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas.
Hac ego contentos auguror esse Deos.

Ovid. de Pont. Cap. 3.

Méltóságos

és

F ő T i s z t e l e n d ő

Bezdédi, 's Kis-Bákai Szabad Báró

B É M E R L Á S Z L Ó,

Úrnak, Ö Nagyságának

Báth Monostrai Apátnak, Egri Érseki Fő Egyház' Káptalan-
jának, az Egri Nevelő Intézet' Előljárójának, Ugyanazon
Fő Egyház' Ülése' Tagjának, nem különben több
N. Vármegyék' Tábla-Birájának

Nagy Lelkű
P á r t f o g ó j á n a k,

Örökös Tisztelete' jeléül
Háladatos Buzgósággal

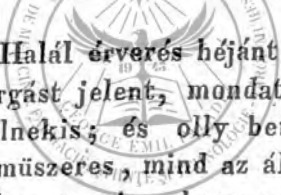

ajánlja

a' Szerző.

A' Szines Halálról

általában.

§. 1. **A'** Szines Halál érverés héját, elfojtott szívmozgást, és vérforgást jelent, mondatik még elfojtott Léleketvételnéki; és olly beteges állapot, mellyben mind a' műszeres, mind az állati élet' munkássága halgat, úgy annyira, hogy az illyes ember a' holthoz hason lészen, mellytől is csak a' jelen nem lévő rothadás által különböztethetik meg; nem különbben az által, hogy a' holtnál az élet jelenségei a' legjobb, és legserényebb orvosló mód mellett sem hozattatnak elő: ennél pedig az élet munkássága jó orvoslás mellett helyre állitható.

§. 2. Ambátor minden 'szines halálban mind az állati, mind a' műszeres életi munkásság elfojtva, és ezen elfojtott élet' visszahívása a' Felélesztő' fő, 's első' gondja légyen: mindazáltal, minthogy minden szines halálfajnak tulajdon természete vagyon

valamint különböző ez, úgy különböző maga a' színes holtak körülvaló orvosi bánás mód is. És ugyan a' színes halálnak hat nemei vagynak.

I.

A' vízbe fulladásból eredt Színes Halál.

§. 3. Ezen színes Halál' természete, 's jelei igen különbözők, valamint különböző a' nedv, mellyben a' befulladás történt; az állati, és műszeres élet' munkássága elfojtva vagyon ugyan, de ezen elfojtás' természete a' fulladást okozó nedv' külömségére különböző. Midőn valaki befulladás, annak' tüdejéből lég, melly is a' víz színén buborékokot képez, fejlődikki; lélekzetet venni hasztalan iparkodik, mint-hogy lég helyett a' fulladást okozó nedvet szívjabe, mellyet is azok' nagy izgékonytsága nem szenvedhetvén, erőszakosan kiparancsolják; ezt többször ismételvén maga kimentésére célzó legserényebb munkálkodások között végre, jelenlétét vesztvén, a' víz' fenekére leszáll, hol is mind addig marad, míg az elkezdődött rothadás által származott gőzök kifejlése alkalmával a' víznél könnyebbé leszzen, és ennek szí-
nére felszáll; vagy míg felnem kerestetik.

§. 4. A' vízből kevés idő mulva kivéttett ember' teste hajlékony, hideg; arczulatja halavány, orra, szája pedig kékes, szemei nem igen kidugodtak, minden érzés, és mozgás nélkül. A' későbben kivéttett ember' teste merevedett, szintelen, az arcz igen halavány, sok helyeken ránczos, a' száj, 's orr igen

kékesek, barnás, vagy fejerces tajtékzó nedvet választók, az állkapcza a' felsőhez igen erősen ragadt, a' szemhéjjak becsukodtak, a' has kitágult, 's kemény, érzékenység, és izgathatóság jelen nincsen, maga az élet, ha még jelen vagon, végéhez közelget.

§. 5. Ezen Színes Halál' legközönségesebb oka, a' megakadályoztatott lélekzetvétel, már ez hibázván, a' vér is azon változáson, mellynek a' tüdőkből, az oda beszítt levegő elvei által alája vetve vagon, t. i. hogy az eres vér; melly az élet' fentartására többé nem elégséges, életvérré váljon, által nem megyen, többé tehát életvér nem formálódik, hanem eresvérré válik, melly is többé az ideg rendszert hathatósan nem ösztönözvén, az élet' munkássága hanyatlak, a' szivmozgás elmarad, az állati meleg eltűnik, az ércek, és mozgások elmúlnak; és így a' színes halál' minden jelei beállanak; de előhozattatik még a' gége, és gégeágakba bényomult víz, vagy gutaütés által.

§. 6. Legtisztább Forrásokból vett hagyományokból bizonyos, hogy a' vízbe fulladtak' életre hozása lehetséges legyen több órák lefolyta után is, de vagnak azonban példáink, hol az életre hozás egy fertály mulva már lehetetlen volt. Kétséges a' kimenetel, ha igen soká volt a' víz alatt, és némelly beteges hajlandósággal bírt.

§. 7. Észre vévén, hogy valaki befulladt, első gondunk legyen őt felkeresni; erre legczélerányosabban használunk olly embereket, kik hosszabb ideig a' víz alatt élhetnek; ezek jelen nem létekben élünk

hálóval, vagy a' Hamburgi Társaság által dicséretesen használt keresővel, melly egy vasból készült félkör, mellynek két végén, a' megsértés' eltávoztatására, gomb vagyon; domborús része' közepén egy hosszas fanyelhez ragad; ennek segedelmével a' befulladt megtaláltatván, annak dereka fogattassék meg, 's így felemelt fővel a' vízből vétessék ki. A' hol a' víz olly mély, hogy kézzel a' befulladthoz férni nem lehet, a' Hamburgi Társaság által feltalált fogót használjuk, melly a' bába fogóhoz igen hason, két ágból áll, melly ágak a' vízbe leeresztés alkalmával magoktól kinyílnak, és a' hozzájuk kapcsolt sineggel becsukhatók; a' befulladtak, kik az előbbi eszközzel felfedeztettek, ennek segedelmével a' vízből kihúzzattatnak:

§. 8. Minthogy minden befulladtnál annyi mennyi víz a' gége, 's gégeágokban csakugyan jelen vagyon, ezen víz kiürítésének legcélelrányosabb módja ez: felfogjuk többen a' hasra fordított beteg, fejét fel, 's előre erányozva tartjuk, hogy így belőle a' nedv kifolyhasson, ezen célból a' hast alólról felfelé gyengéden nyomogatjuk, és ekkor mindjárt nedves ruhával, vagy nedvesített ujjakkal a' száj' üregét a' talán behatott sártól kitisztítjuk. Ha a' víz partja tiszta, az idő meleges, ott az egész felélesztés megtörténhet; ellenben pedig vigyázni kell, nehogy a' fő lefelé csügven, fő felé való legveszedelmesebb vértorlódás történjen; legjobb ülő helyhez tetésben vinni, erre legalkalmasabb a' Hamburgi kosár, melly vesszőkből, mint a' többi kosarak, fonott eszköz, egyik része felemel-

kedettebb, hová is a' fő helyhez tessék, ennek szűkebben széles vásznak, lepedők, deszkák használhatók, oda értvén a' fő körül tett jegyzést. Alkalmas helyen lévén a' befulladt, első gondunk légyen a' levegő tisztasága azért is nyáron az ablakok, ajtók kinyitassanak, gyakran lélekzetjeikkel, 's kipárolgásaikkal az egész munkát hátráltató sereg nézők kiltassanak; télen a' középszerű melegség javasolható; most a' befulladt a' munkássághoz megkívántató magasságú szalmával töltött ágyra, olyas deszkára, vagy hosszú asztalra úgy helyhez tessék, hogy a' fő felemeltebb, a' test pedig valamennyire a' jobb oldalra hajolva légyen; a' hideg 's nedves öltözetek, mellyek a' felélesztést akadályoztatják, lehuzattassanak, ha hamar nem húzathatnának, átvágattassanak, hogy a' bőr minél előbb megszáradjon.

§. 9. Többnyire a' békület által történt színes halál' oka, a' megakadályoztatott lélekzetvétel, 's az innen eredt vérkeringés elfojtása, § 5; első gondunk légyen tehát a' lélekzetet, vérkeringést, és az idegrendszer' munkásságát minél előbb helyre állítani; célunkhoz képepest több orvosságokat használunk, mellyek' hathatósága minden esetben, 's időben nem egy; azért is midőn a' veszedelem sürgető, egy időben több orvosságokat használunk, vigyázva mindazáltal, nehogy a' talán még jelen lévő élet szikráját végképpen eloltsuk.

§. 10. A' vérkeringés vissza állítására első, és gyakran a' befulladt felélesztésére elégséges a' kül meleg a' hol a' levegői meleg nagyobb, és a' befulladt a' nap' hathatóságának tovább kitétetve fekü-

dött, feléledt; azért is minden esetben először a test' melegítéséhez fogunk levonyán a' ruhát, § 8, az egész kül bőrt befedjük mértékletesen melegített vászonnal, ha ez nincs, melegített homokot, téglákat, hamút, meleg vízzel töltött hólyágokat, üveg, vagy cserép edényeket alkalmaztatunk a' test' érzékenyebb részeire; p. o. hónap lábszárak, csecsek alá melegített téglákat a' lábak' talpára.

§. 11. A' kül meleg után leghathatósabb orvos-ság a' vérkeringés' felélesztésére a' test' dörgölése; ezen dörgölés történjen egészséges ember' lágy keze által, ha ez nem elégséges, kesztyűs kézzel, ha ez sem elégséges, rideg kefével történjen a' dörgölés a' végtagoktól kezdve a' tör'sök felé, ezen dörgölés, hathatóságának örögbítésére némelly orvosok ajánlják, hogy a' dörgölés közönséges sóval, égetett szarvasszarv' szesszel, vagy szálló kenettel történjen, azonban ezen szerek által a' bőr igen izgat-tatik, annak gyulladása származik, és ennél fogva ezeket használni nem tanátsos.

§. 12. Gyakran már ezen szerekkel czélt érünk, gyakran pedig nem, hanem ugyanegy időben mind a' vérkeringésre, § 10, mind a' lélekzetvétel előhozására munkálkodunk; és pedig a' lélekzetvételle, a' gégét, gégeágakat, 's tüdőket a' belehelt levegő által izgatván, melly belehelésre legalkalmasabb a' köpczös egészséges ember, ki is, a' béküladott' szájára száját alkalmaztatván, belehel, mindazáltal több bal elő ítéletünk között nem utolsó lévén a' béküladott hideg testétől gyermek korunkban bévelt, 's férjfi korunkban is eltartó irtózás, 's bor-

zadás; azértis többnyire illyes esetekben a' belehelésre használunk csont, nád, vagy toll csőt, mellynek is vízbe mártott ronggyal bévont végét, a' befulladt nyelvét lenyomván, szájába alkalmaztatjuk; ha pedig a' befulladt' száját elegendőképen kinyitni nem lehetséges, akkor a' csőt az orrba alkalmaztatván, a' szájt, és többi orrt ujjainkal bécsukván, belehelünk, mire a' melykosár kitágulván, a' szájtól ujjainkat elveszük, 's a' melyet felfelé nyomogatjuk, így a' bélehelt levegő kiürítettik; ezen belehelést, 's kiürítést egy ideig ismételvén, a' lélekzetet feléleszteni iparkodunk; azon levegő ugyan, mellyet az ember kilehel, nem tiszta, de hogy éppen ez a' befulladtnál az elfojtott lélekzetvétele előhozására legalkalmasabb legyen, a' tapasztalás bizonyítja, csak hogy a' belehelő lehetje szagos ne legyen, mert az illyes nem olly hathatós ösztön, ilyenkor inkább használjuk a' kül levegőt fújó által, mellyet is, mint a' csőt, az orrba, vagy szájba tévén, öszvenyomván a' fújót, a' kül levegőt a' tüdőbe bocsátjuk, és ismét kiszívjuk, a' fújót szét húzván; ezen célra legalkalmasabb a' Gorcy által feltalált, és Roland Parisi Tanítótól megjobbított kettős fújó, melly úgy készült, hogy egyike által a' levegő, befujattassék, másika által pedig a' levegő kiszivattassék. Ezen szereket folytatjuk használni egy két óráig izenként félben hagyván; a' befulladtat megfogjuk hónok alatt, és lábánál fogva felemelvén gyengén mozgatjuk, ezen egész test' megrázattatása gyakran igen jó foganatú.

§. 13. Már ha ezen szerek' további alkalmaztatására sem tűnnek elő az élet' jelei, olly szereket

használnak, mellyek leginkább az ideg rendszerre hatnak; így a' kinyitott szemekre nagyobb világosságot alkalmaztatunk, a' fülbe lármázunk. Bérnt javasolja, hogy a' fősvény gazdagoknak, pénzről, vagy vagyonok lopásáról beszéljünk, a' szerelmeseknek szeretőjük' nevét gyakorta emlegessük, a' hangművészeknél trombitát fujjunk; a' nagy ehetőknél, jó eledelekről; ivóknál az előttök kedves italról beszéljünk; de leginkább a' szaglás érzékenyebb idegére munkálkodjunk dohány, vagy más csipős por' orrba való alkalmaztatásával, millyenek a' kalánfű pora, erős eczet, égetett szarvasszarvszész, mellyeket gyakorta szagoltatjuk; gyakran csipős, 's ösztönöző szereket alkalmaztatunk a' nyelvre, p. o. néhány csep szálékony égény savanyt, húgyag égény savanyt, húgyag sós szeszt a' nyelvre cseppegtetünk.

§. 14. A' tapintó érzésre, melly az egész kül bőron elterjedt, munkálkodunk nem csak dörgöléssel, hanem egyéb ösztönökkel is; millyenek a' borral, borszesszel való mosás, Akkerman leginkább javasolja a' bőr' sósavval savított írral való bekenetét; mások a' pecsétviasz' bőrre való cseppegtetését, a' tüzes tűk' körmök alá szúrását, és a' bőrnek csallánnal való veretését, mellyek ugyan hathatós szerek, mindazáltal csak ott használhatók, ahol már egyéb szerek elégtelenek.

§. 15. Ezeken kívül birunk még hathatósabb szerekkel is, millyenek az izgató allövetek, mellyek által leginkább az érzékenység, 's izgékonyság felmagasztaltatik, melly is az idegek hathatósának segédjével az egész műszeres testen elterjed; illyenek, a' székfű, méhfű, fodorménta; nem kü-

lőmben az angyal, és valeria gyökér forrázatból készült allóvetek, mellyekhez adunk huyagot; vagy ha ez nem elegendő, kámfort, lég égényes kénkő savanyt; de leginkább égetett szarvasszarvszeszt 20 — 30 cseppig; ahol ezen szerek sem kívánt foganatuk, használjuk a' dohányból készült allövetet, és pedig egy latnyi dohány levelet megfőzünk elegendő vízben fél óráig, és a' megmaradott egy font főzetet két allövetre használjuk; vagy pedig a' dohány füstöt, mellyet, az olajjal békennt fújó véget a' végbélbe betévén, bébocsátjuk, vagy valamely olajba mártott cső által a' végbélbe befujjuk, tapasztalásból tudjuk ezen allövetek hathatóságát, de mindjárt a' munkálkodás' kezdetében ezen szert használni milly veszedelmes legyen, ugyanazon tapasztalás bizonyítja. Ahol a' nyelés meggátoltatott, ott a' beadott orvosságok, minthogy a' gyomorba le nem szállhatnak, a' szájüregben öszvegyűlnek, a' lélekzetvétele akadályát, valamint a' megfulladás' okát mindinkább nagyobbítják: szükséges ekkor valamely durros csőt a' szájba, orrba, vagy nyelő gégebe bétenni, és fecskendő által szék, vagy méhfű főzelékjét, vagy jó melegített hort, mellyhez vitriol égényből 5—10 cseppet adunk, beadni; többszöri tapasztalásból tudjuk, hogy az illy befecskendezések által az mármár elaluvó élet felélesztetett.

§. 16. Az eddig eldicsért szereket vigyázva ugyan, de szorgalmatosan, izenként félbe is hagyván használjuk, sokszor kívánt, néha pedig semmi foganattal; ekkor az élet felélesztésére leghathatóssahb szerekhez folyamodunk; ilyenek a' berzecz, és Galván villán; a' berzecz et eképen használjuk: az

összveszedő egy végét a' jobb oldal 2—3-ik melycsontnak, a' másik végét pedig a' bal oldal 5—6-ik melycsontnak tájkára alkalmaztatjuk; eképen használjuk a' Galván villánt is; mindazáltal Humboldt, és Albini probatételei után legjobb a' Galván villán' egy sarkalatját, a' szájba, másikat a' végbélbe alkalmaztatni, minihogy akkor ennek munkássága áthat az egész kóborló idegen, 's gerinczvelőn; a' nálunk tett tapasztalások is bizonyítják, hogy a' Galván' villán' illyes alkalmaztatására több vízbe fulladt állatok felélevenültek.

§. 17. Mind ezen szereket, a' kevesebbé hathatóstól kezdvén a' leghathatósabbig § 9—17, egyenként, ha az elsők kevés foghatóak lennének használjuk addig, míg az élet magát ki nem jelenti, 4—6 óráig. A' megtért élet' jelei ezek, a' száj ajakok' reszkető, szemhéjjak, 's arcz' rángatózó mozgása, az arcz' vörösös foltjai, a' mely' valaminő mozgása, lassú lélekzet, 's a' test' csekély melegsége, kicsi, de észrevehető érverés. A' hol a' megtért élet' ezen jelei tapasztalhatók, nem hogy az előszámlált szerekek' alkalmaztatását félbe hagyóok, hanem inkább tovább is folytatjuk, p. o. a' melegítést, 's dörgölést az élet' jelei nyilvánosabbak, valamint a' lélekzet, lenyelés könnyebb, a' kül' érzékekkel való élés az élet' szabadabb lévén, meleg borlevest, vagy valamely fűszeres forrázatot a' betegnek inni adunk, és így az élet' minden tehetségei lassanként kifejlődnek; a' felélesztett mély álomba merül, melyet is, leghathatósabb orvos szer lévén, hátráltatni, vagy félbe szakasztani nem kell, sokszor megtörténvén, hogy az illy' csendes néhány óráig tartó álom.

után bő izzadás következvén, a' felébredett ember többé a' kiállott veszedelmes betegség' semmi nyomait sem mutatja, mindazáltal vagynak esetek, hol a' felelesztés szerencsésen megtörtént ugyan, de az egészség tökéletes helyre állítása nélkül; így megmarad a' nagyobb melegség, nyugtalanság, főfájás, nagyobb szomj, sebesebb érverés, melly a' felmagasztalt sziv', 's életerek' izgékonyságának gyümölcse, ez pedig az ösztönöző szerek' vissza éléséből következik; azért is a' test' nyugalma, savanyús ita-
lok, p. o. eczetes víz, mondola tej czúkkal, vagy nitrum igen jó szolgálatot tesznek, gyakran pedig olly jelek tűnnek elő, mellyek a' vér' tüdő' és fő fele való nagyobb torlódását jelentik, úgy annyira, hogy veszedelmes gutaütés', vagy tüdőgyulladás' jelei jelen légyenek, ekkor az érvágás, vagy helybeli vérüresítés nadályok által, el ne mulasztassék.

§. 18. Gyakran a' befulladás' alkalmával lenyelt víz talán sárral is vegyülve a' gyomorban nyomó terhes fájdalmat, felbőfögést, 's hányásra való hajlandóságot okoz; azért is elejénte meleg vizet, székfű' főzeléket, mellyekre ha hányás nem következik, borkő' olvadékját adunk, mellyre következett hányás után a' beteg igen nagy könnyebülést érez.

§. 19. A' hol a' felelevenítő szerek 5.—6 óráig tartó szorgalmatos használás után semmi jobbulást sem hoznak elő, ott a' kimenetel igen szomorú; mindazáltal még most sem hadjukel a' befulladásat, mint-hogy vagynak több esetek, hol a' felelevenülés megtörtént nagyobb idő mulva is, csak az egy meleg' segedelme által, és ugyan azért a' többi szerek fo-

ganatlanok lévén, a' befulladásat beteszük meleg gánéj, homok, vagy hamúból készült ágyba, úgy, hogy az egész teste, a' nyak, és fön kívül bétakarva legyen; rendeltessenek vigyázók, kik, az élet' jeleit észrevévén, a' többi segídségeket is használják. Gyakran feléledt a' vízbe fulladt, egészséges ép emberrel egy ágyban feküdvén.

II.

A' Légbe fulladás által történt Színes Halál.

§. 20. Az élet fentartására olly igen szükséges lég gyakran olly annyira megromlik, hogy a' lélekzetre alkalmatlan legyen, p. o. a' rothadt növények, állati testek' kipároglásától, a' sok, bár egészséges, annál inkább beteg embereknek szűk helyre csukattatása, 's kigőzölgése által; nem külömben ha a' szobák, veremgödrök, kutak soká csukva tartatván, a' lég benne meg nem ujittatik, a' béménők megfulladnak; megromlik a' lég a' fűszerszámos bódító növények' kigőzölgése által is, így ha a' szobában sok virágok tartatnak; ha az égő gyertya, mécs, vagy lámpás rosszul oltatikel; illyes veszedelemben forognak az árnyékszék' tisztítói; leg több szerencsétlenség történik a' pinczékben, a' mustból, serből kifejlő szénsavanylég által.

§. 21. A' pinczékben a' must', sör' forrása által kétféle módon romlikel a' lég; vagy hogy a' savanytárgy mellynek 21, fojtó 79 része, és kevés savanytárgy teszük a' lélekzetre alkalmas levegőt, igen kevés; vagy pedig a' fojtó, 's szénsavany igen nagy

mértékben vagy on jelen. Az illyes levegőben helyhez tetett ember' feje szédeleg, szemei szikráznak, mellyé elnyomattatott, lélekzetvétele nehéz, a' megfulladás félelme nőttön nő, ezen veszedelmes állapotból kiszabadulni tellyes igyekezettel iparkodik, amit, ha nem tellyesíthet, lerogyik, később utóbb színes halálba esik, melly is okos segítség hejányában, igaz halállá valik. Kik pedig aludván esnek e' szerencsétlen állapotba, ezek először ijjesztő álmakkal küszködnek, azután, mellyek elnyomattatván, nyugtalanokká léznek, az ágyban hánykolódnak, míg belőle kiugorván, elvégre mint színes holtak a' földön találtatnak. Az illyes megfulladtnak ábrázatja halavány, beesett, gyakran tömöttebb, vereses, vagy feketén vörös, a' szemek kidugodtak, a' test' felületes vérerei kivált a' nyakon igen tellettek, a' hason, valamint az egész testen, kékes foltok tapasztalhatók, az egész ember pedig mozdulatlanul fekszik, a' meleget mindazáltal tovább megtartja, és a' tagok hajlékonyak.

§. 22. Ezen színes halálra a' hajlandóság nem szükséges, minthogy a' mindennapi tapasztalás bizonyítja, hogy ennek alája vetve vagynak úgy a' gyenge csecsemősök, mint az elaggott öregek, úgy az izmos, mint a' gyenge emberek; előhozattatik pedig ezen színes halál a' lélekzetvétele alkalmatlan levegő által, ahonnan is meggátoltatván a' lélekzetvétele, szenved a' vérkerengés is, és a' nemesebb részek felé vértorlódások történvén, a' gutaütés az életnek véget vet.

§. 23. Ezen színes halál, az indító ok', tartás', és más ártalmas környülállások' külömbségére néz-

ve, különböző. Így azok, a' kik a' szénsavanyban fulladnak színesen el, nehezebben nyerik vissza előbbi egészségeket, minthogy ezen lég a' szív' érzékenységet, és izgékonytát leghamarább, eltörli, vértorlódásokat okoz, és ezért gyakori kimenetel a' gutaütés, a' bélehellett víz, és fojtó tárgy pedig az életet villám sebességgel előli, ahol pedig a' szerencsétlen tovább hagyatik minden segedelem nélkül, vagy ha segedelem hamar hozattatik ugyan, de rossz; annak életéhez kevés a' reménység.

§ 24. Minthogy itt a' fullasztó lég a' színes halált elő hozó ok, ennek eltávoztatásával hozunk első segedelmet, azért is a' fullasztó légből a' színes holt minél előbb vétessék ki, vigyázzván mindazáltal, nehogy, midőn felebarátunk' életét, megmenteni törekedünk, magunkis megfulladjunk, amint ezt több szomorú példák bizonyítják; azért is amidőn ollyas helyre bemegyünk, égény savas hügyagba mártott szivacsot, vagy vásznat szánk eleibe kötünk, a' bemenés előtt bort, vagy pálinkát iszunk, ebből egy keveset szájunkban tartván, ruházatunkat eczettel, vagy mézsvizzel jól meghintjük, magunk előtt égőgyertyát, vagy más lángot viszünk, mellyet szájunk magasságának erányában tartunk, még a' láng el nem aluszik, jele, hogy mindaddig a' lég nem fullasztó, és mi bátran mehetünk; ha elaluszik, a' lég fullasztó, és tovább nem haladunk; de a' lég' fullasztóságának rontásához kezdünk; azért is a' talán jelen lévő ablakokat, ajtókat, kinyitjuk, tüzet gerjesztünk, égő szalmát behányunk, puskákat lövelünk, hogy a' léget mozgásba hozzuk, vigyázzván, nehogy ezekkel a' megfulladtat sértsük, vagy kárt

okozzunk; a' szénsavany tárgy' elnyeletésére, iris vizet, a' hol lehetséges, meszes vizet nagyobb mennyiségben betöltünk.

§ 25. Ezek által megjavítatván a' lég, beme-
gyünk, a' megfulladtat hónap alatt, fejét felfelé
tartván, megfogjuk, 's szabad légre hozzuk, a' tes-
tet szorító ruházatott megoldjuk, a' megmeztelenít-
tett megfulladt ülő helyheztetésben tétetik, hideg
vizzel, ismételve, egész teste megöntöztetik; a'
megfulladás télen történvén, 's hó lévén jelen,
legjobb lesz a' megfulladtat, hóba tévén, azzal dör-
gölni: gyakran ezen egy szer' alkalmaztatására a'
felelevenítés megtörtént, a' hol pedig a' víz' és hó'
több óráig folytattatott alkalmaztatására sem jelenti
magát az életerő, ott a' meggátolt lélekzetyével
előhozására fordítjuk ügyekezettünket, azon módot
használván, mellyet fellyebb említék § 12, az egész
test savított sós savval, mézany zöldlett, vagy szék-
só olvadékjával, ezek héjányában, eczettel, vagy
eczetvizzel való mosása leghasznosabb. Ösztönöző
szerek itt szükségtelenek, 's azok, mellyeket a'
vízbe fulladtaknál igen dicsértem; a' színes halál-
nak ezen fajjánál nyilván ártalmasak, a' felélesztés
végső reményétől megfosztanak; vízből, korpa'
főzelékjéből, és eczetből készült allövetek, jó fo-
ganatuak. A' hol a' gutaütés' jelei jelen vagynak,
ottan véreresztés azonnal történjen a' nyakeren,
vagy nadályok alkalmaztassanak a' nyakra, hallán-
tékra. Ezen szerek több óráig tartó alkalmaztatásá-
ra gyakran az élet megtér, amit is észrevévén; az
egész testet megszársítjuk, mérséklett meleg posztó-

val, vagy vászonnal bévonjuk, 's tiszta levegőt a felevenült orra, 's szája felé fújunk,

§. 26. Az élet megtérvén, gyakran vissza marad hortyogó lélekzetvétel, kemény érverés, fő nehézség, 's szédelgés, mellyek a' vérnek a' fő felé való torlódását jelentik, azért is hideg párolgás, vérüresítés szükséges; gyakran émeltést, hányásra való hajlandóságot érez a' nyelő gégeében meggyült nyáltól, 's szénsavany tárgytól, hánytatót mindazáltal adni, a' gutaütés félelme miatt, nem tanácsos, csak meleg, vagy székfű vizet; ezek elégtelenek lévén, gyenge hashajtót.

§. 27. Megromlik a' lég, 's lélekzetre alkalmatlanná lesz, midőn egy helyre sok emberek sereglenek öszve, p. o. a' templomban, vagy a' bőven kilehellett szénsavany, vagy a' nagy mértékben elfogyasztott savany tárgy is az elhatalmazott fojtó tárgy által, és úgy a' lélekzetvétel meggátoltatván, fulladásbéli színes halál következik; ezen esetben a' beteget kivisszük a' szabad légre, a' szoros ruhát igen gyakran megoldjuk, és hideg vízzel megöntözzük, leginkább az arczatját; és ezen két segedelem, a' hol a' baj kisebb, elégséges. A' hol pedig valóságos színes halál vagon jelen, ösztönözöket használunk; az orra alá hagymát, foghagymát, kalán gyökeret, égetett szarvasszarv szeszt, égetett huyag só szeszt, tartunk; ezek elégtelenek lévén, a' többi ösztönözö szereket, mellyeket a' vízbe fulladtaknál § 13 — 18 említék, körülállásonként használjuk.

§. 28. Megromlik a' lég, és a' lélekzetvétele alkalmatlanná leend az árnyékszékekben kifejlődő gőzök által; ezen színes halál' neme Párisban kivált az előtt gyakor, nálunk ritkán jönelő; természete, és jelei a' kiürített szemét' állapotjára, és az ezen ártalmas ok' befolyásának kitett ember testi alkotására nézve különböző: így, ha nem régi zárt helyen egybegyült, huggyal kevert, akkor a' kigőzöl-gés csipős, izgató, huggyaggal bővelkedő, könnyen náthát, szemgyulladást okozó; de egyszermind foglal magában valamely bódító elvet is, azért az árnyékszék' tisztítói bódulást, szédelgést, nagyobb fő melegséget éreznek, ájulásba esnek, melly hamar színes halállá válik, a' mellyben azon jelek tapasztaltatnak, mellyek a' gutaütést jelelik; ha pedig a' kiürített szemét' régi, abból fojtó elv fejlődik, mellynek kigőzöl-gése mennyire ártalmas legyen, az egy szempillant alatt elfojtott lélekzetvétele nyilván bizonyítja, ebben a' gutaütés jelen nincsen, hanem az elfojtott lélekzetvételeből, és fulladásból származik a' színes halál.

§. 29. Ezen színes halál, vagy gutaütésből vagy megfulladásból ered, § 28 és ezen különbségre különböző a' segedelem is. Hol a' gutaütés' jelei nyilvánosak ugyan, de a' legsalsóbb lépcsőn, kiviszük a' színes holtat a' szabad légre, ruháit meg-eresztvén, hideg vízzel; mellyhez minél előbb eczet adunk, megöntözzük, 's mossuk, illyes párolásokat a' főre, 's melyre, illyes allövetet, és szagot orra alá használunk. A' hol pedig a' gutaütés nagyobb mértékben vagyon jelen, azonnal eret vágunk, említett párolásokat, öntözéseket, mosásokat itt is

használunk, és ha a' lélekzet azonnal nem munkálkodik, azt § 12 előadott módon munkásságba hozni iparkodunk. A' hol ezen színes halál megfulladásból ered, a' test mézszany zöldlet' olvadékjával való mosása leghasznosabb, valamint azon ösztönöző szerek, mellyekről a' fulladtaknál § 12—17. volt szó, alkalmaztatása.

§. 30. Ezen színes halál eltávoztatására mai időben Párisban használják a' mézszany zöldlet' olvadékját, mellyet nagy mennyiségben az árnyékszékbe töltenek, vagy elegendő nagyságú edényben felfüggesztve tartanak, melly által a' rossz gőz elnyeletik; azon ember, ki ezen ártalmas ok' befolyásának kitéve legyen, arcját ezen olvadékkal mossameg, ebbe mártott szivacsot, vagy vásznat orra, és szája eleibe tartson.

§. 31. A' fentebb említett szerek' §. 29. alkalmaztatására az élet magát kijelentvén, ha gutaütés jelen volt, az eczetes hideg vízzel való mosást, párolást tovább is folytatjuk, a' lenyelés lehetséges lévén, vizes eczetet adunk; ha pedig ezen színes halál megfulladásból eredett, a' melegítést tovább is folytatjuk, és a' lenyelés lehetséges lévén, székfü', fodorménta' fórrázatját nyújtjuk.

III.

A' Felakasztásból eredt Színes Halál.

§. 32. A' felakasztás többnyire a' Felsőség' parancsolatjára történik, mint büntetés a' gonosztévők' re, 's ekkor a' Bontztudomány gyakorlásait kivévén,

nem tárgy. az Orvosi Tudományra. Máskor, a' gonoszok által a' Haza hasznos polgárai akasztatnakfel; Végre mások elszánásból, vagy valamely beteges állapottól ingereltetvén önmagokat felakasztyák; ezen két utolsó esetben az emberiség, és köztársaság méltán kívánhatja, hogy az Orvos e' szerencsétleneknek segítségekre légyen.

A' felakasztott ábrázatja kékes, vagy halavány, a' szájakak, szemhéjjak, és orr fekete kékes, a' szemek kidugodtak, tömött barnás a' szájból kilógó nyelv, a' melkosár, és has feszes, és a' zárizmok' ellankadása miatt; a' húgy, szék, és mag önként elmégyen.

§. 33. Az akasztás többnyire kötéllel történik de történhet minden nyakat szorító eszközzel, melly által a' lég' behatása a' lélekző részekbe, az életér, nek agyvelőbe való menése, és innen az eresvér vissza folyása gátoltatik, azért a' koponyába vér gyülekeszik, melly is az agyvelő nyomása által gutaütést, mi a' felakasztattaknál többnyire tapasztalható, okoz; ahol pedig a' gutaütés' jelei nem láthatók a' tüdő' szélütéses állapotjából származik a' halál; a' nyak' nagyobb sértései, gerincz' ficzamosodása, de leginkább a' gerinczvelő' nyomattatása vilám sebességgel oltják el az életet.

§. 34. A' hol a' gerincz ficzamosodás, vagy az agyvelő' felületében, teremében, 's koponya' üregében kiöntődés vagyon jelen, nem különben, ha a' segítség későn hozattatott, az öregeknél, és a' hol a' gutaütés a' tüdő szélütéses állapotjával egybe kötve vagyon, a' felelevenítéshez kevés reménységünk lehet.

Valahányszor alkalmunk vagyon illy szerencsétleneknek segítségekre lenni, első gondunk legyen, a' halál' okát eltávoztatni, azért is a' kötelet, 's a' t. elvágjuk, 's a' fulladtat, ruháitól feloldozván, hideg vízzel egész testét megöntözzük, és mivel többnyire gutaütés vagyon jelen, azonnal eret vágunk, és pedig leginkább a' nyakeren, helybeliképpen nádalyokat rakunk; ez által megkissebbítettván az agyvelő nyomás, az élet kinyilatkoztatja magát, a' mi ha nem történne, a' lélekzet visszaadására munkálkodunk. Ha pedig gutaütés nincsen jelen, ösztönöző szereket, mellyeket a' vízbe fulladtaknál elő számláltam, §. 13. — 17. a' környülállásokhoz képest használunk.

Ha mind ezek mellett sem vagyunk olly szerencsések, hogy a' színes holtat feléleszthetnők, a' rothadás' jelei még jelen nem lévén, ganéjból, meleg homokból készült agyba beteszük, sokszor csak az egy kül meleg' behatása által a' felelevenítés megtörtént,

§. 36. Hason ehez azon színes halál, melly a' száj', orr' betömése, melly' nyomattatása, vagy párnák által hozattatik elő, valamint a' földben ásóknál, vagy építőknél, midőn a' ház, vagy föld reájok omlik, mind ezen esetekben tiszta levegőre kivéven a' szerencsétlent, vizsgáljuk meg vallyon gutaütés vagyoné jelen? és ekkor eret vágunk, hideg vízzel megöntözzük; vagy megfulladás? és ekkor ösztönöző szereket §. 13. — 17. használunk.

§. 37. Hason ezen színes halálhoz még az is, melly előhozattatik, midőn valamelly idegen test bár

singban, vagy gégeben felakad, a' mellyet újjunkkal, vagy alkalmas fogóval kivenni iparkodunk, a' nyelv csőt tollal, vagy ujjunkkal izgatjuk, vagy hánytatót adunk, ha pedig a' lenyelés meggátoltatott, azt a' karérbe bocsátjuk, így is hányás következvén, az idegen test kihajtatik, de ha az idegen test a' gégebe akadottfel, bátorságosabb akkor gége metzést véghez vinni.

IV.

A' Megfagyásból származott színes Halál.

§. 38. A' nagyobb hidegből származható rosz következesek eltávoztatnak, ha ahoz az ember gyenge korától hozzá szokik, hogyha mindazáltal hosszabb ideig kénytelenítettik az ember hideget szenvedni, alkalmas ruházatról szorgalmasataskodjon; ez sem lévén elégséges, végtagjait, mellyek a' hideg behatásának leginkább ki vagynak téve, szüntelen mozgásba tartsa, olajjal, vagy hájjal békenje, a' szeszes szerekkel, leginkább palinkával vissza ne éljen, mert ez által a' megfagyás elősegítettik, borral, vagy pálinkával mértékletesen élvén az életerő hatathatóságát fentartjuk, a' hideg' behatásának állandóbban ellentállunk; igen hathatós szer a' megfagyás ellen még a' kámfor is, mellynek is valamelly mennyiségét szánkban tartjuk.

§. 39. A' hathatóssabb hideg' befolyásának kitétetett ember lassanként minden melegtől megfosztatik, az egész testben kedvetlen érzésről panaszkodik,

a' hideg behatásának kitétetett részek vörösödni, ég-
ni, és fájni kezdenek, úgy annyira, hogy nem csak
a' csöcsömösök, hanem a' korosok is hangos pana-
szokra fakadnak; továbbá ezen kedvetlen érzés el-
múlik, a' tagok érzektelenekké lesznek, az ember
nyugodtabbá lesz, az aluvásra hajlandó, elaludván,
a' lélekzetvétele, szív, és érverés elmarad, tehát
szines halál hozattatik elő, melly is okos segedelem'
híjjánjában igaz halállá válik. Ezen szines holtnál,
a' tagok merevedtek, a' test halavány, rideg, töre-
dékeny, a' bőr alatt lévő folyó részek megfagy-
nak sőt tovább lévén kiteve az hideg hathatóságának,
a' mélyebben lévő folyóságok, sőt maga a' vér is meg-
fagy, az edények szétszakadoznak, és már most a'
felélesztés lehetetlen; azonban az illy mély fagyás
ritka, minthogy vágynak hiteles példák, a' hol a'
megfogyott több órák, sőt napok (harmad nap) mul-
va felélesztetett.

§. 40. A' megfagyást eszközölő ok, mindenkor a'
hathatósabb hideg, mellynek behatása által az élet
fentartására olly igen megkívántatott meleg elvonat-
tatik, és így az ideg rendszer' munkássága meggá-
toltatván, a' vérkeringés is restül, ezért a' kül bőr
halavány, és először a' kül részek fagnakmeg. A'
test' felületében megakadályoztatva lévén a' vérke-
rítés, befelé fordul a' vér, és az agyat nyomván,
álmosságót okoz.

§. 41. A' felélesztésnél első gondunk légyen az
elvonott ösztönt, (meleget) és az ideg rendszer' mun-
kaságát helyre állítani; de ezen meleg' alkalmazta-
tása vigyázva történjen, mert, ha valamelly megfa-
gyott rész nagyobb melegnek tétetik ki, az elhal,

úgy az egész test is; azért a' melegítés lassanként történjen; ha csak egyes rész fagyottmeg, azt hóval mindaddig dörgöljük, míg ujra érzékenyvé lészen, hó nem lévén a' leghidegebb vízzel mossuk, 's párolgassuk. Ha illyes megfagyottat mezőn találánk, 's magunk a' segedelem hozásra elégtelenek lennénk, egész testét hóval, ha vagyon, ábrázatját kivéven, betakarjuk, több emberek érkezvén, alkalmas helyre vitessük, úgy mindazáltal, hogy a' fő felfelé emelt légyen, 's vigyázzván, ne hogy a' törékeny tagok eltörjenek. A' felélesztésre alkalmas minden fedett hely, vagy szoba, ha hideges; a' ruha, mint-hogy a' tagok' merevedése miatt le nem húzattathatik, átvágatasson, most hóból készített ágyba betesszük a' testet, 's azzal egy fél lábnyi magasságra befedjük, elolvadván, újat alkalmaztatunk, mindaddig, míg a' tagok ujra megkapják hajlékonyságokat, ekkor elkezdjük az egész testet friss hóval dörgölni mind addig, míg a' megtért élet' jeleit tapasztalandjuk; ilyen a' száznak rángatózása, csekely szívverés, és arcz vereség; ezen jeleket észre vévén, a' bőrt megszáritjuk, a' testet hideg ágyba tesszük, és a' lélekezetre, §. 12. elő adott mód szerént, munkálkodunk; az élet' jelei mind inkább nyilvánosokká lévén, az ágyat kevéssé megmelegítjük, a' lenyelés lehetséges lévén, székfü, és fodormenta' forrázatjából beadunk; ha hó nincsen, betesszük hideg víz fürdőbe, vagy azzal mossuk, pároljuk mind addig, míg a' tagok hajlékonysága, és az élet megtér, most egy kevés meleg vizet töltünk a' hideghez, és a' dörgölést folytatjuk, az élet' jeleit észrevévén, betesszük meleg ágyba, és az említett forrázatokból, ha a' nyelés nincs meggátolva, inni adunk; Ösztö-

nöző szerek, mellyek a' színes halál' más fajtáinál igen hasznosak, nagy vigyázattal adatassanak; érvágás csak akkor javasolható, ha a' vérnek a' fő felé való torlódása olly nagy, hogy gutaütéstől félhetünk.

V.

A' Menykö ütésből eredett színes Halál.

§. 42. Ezen színes halál' neme veszedelmes, gyakran az ember csupa megijjedésemből esik ájulásba, néha a' menykö az életnek ugyan megkegyelmez, de a' testen némelly foltokat, és szélütéses állapotot okoz, gyakran pedig a' külső sértésnek semmi jelei sem láttatók, és mégis színes halált okoz, melly okos segedelem hejnyában igaz halállá válik.

§. 43. Sokan állitják ezen színes halál' okául a' megégést, de ez csak ott történhető, a' hol nagy az önkényes megégésre való hajlandóság, azért is igen ritka; nálunk az illy önkényes megégés eddig nem tapasztaltatott. Mások ezen színes halált eredni tanítják megfulladásból, így, ha a' menykö valamelly szűk szobába beüt, ott a' lég, a' sok kénesötől, és villótól fullasztóvá válik, 's először színes, végre igaz halált okoz. Leggyakrabban ered ezen színes halál a' menykö által okozott egész test' megrázódásából, ütéséből, melly által a' szív, és edények' munkássága felmagasztaltatik, a' vér a' fő felé torlódik, az edények szétszakadoznak, elöntődések tör-

ténnek, az érzékenység, és izgathatóság megkísé-
bítettetik, ebből szélütéses állapot származik, azért is
a' menykőtől megütöttest test hamar rothadásba me-
gyen által.

§. 44. A' menykő ütésből eredhető veszedelmek'
eltávoztatására az utazó szabad helyen, széna boglya,
vagy víz mellett meg ne állapodjon, ha megalapodni
kell, kocsin, vagy lóháton utazván, száljonle és 25 lépés
távolyságra a' földre feküdjön, erdőben a' legmé-
lyebb helyet keresse, útját, nem a' terhes felhő'
ellenében, hanem résont folytassa; városban, az-
útsza' közepén mennyen, a' tornyoktól, 's magasépü-
letektől távozzon, a' ház ajtaja' előtt meg ne álla-
podjon, sem olly helyen, ahol érczek tartatnak, ház-
ban, kerülje a' levegő húzást, kemencze, vagy tűz-
hely mellett ne álljon, minden érczes tárgyaktól tá-
vozzék, fal, tükör, lógó lámpák, vagy csengetyű
zsineg mellett ne álldogáljon, legjobb a' szoba kö-
zepén, fa, vagy szalma, üveg lábokon álló székre
leülni, vagy ezen célra készült üveg házba bémén-
ni. A' felhők ellen való ágyúzás, harangozás a' ha-
rangozókra nézve milly veszedelmes, a' mindennapi
tapasztalás beszéli. Az épületek a' menykő ellen
oltalmaztatnak Franklin, 's Vinklertől használt ösz-
veszedő által. Illyes, de hordható, selyemből nap-
ellenző formára (mellynek tetejétől földig érces 'si-
neg lógle) készült öszveszedőket javasol Hanch, zi-
vatar idején ezen öszveszedő a' földbe leszuratik,
melly alá vonván magát az ember, megoltalmaztatik,
mint-hogy a' talán leeső menykő azon érczes 'sineg
által a' földre terjed.

§. 45. Hogyha illyes szerencsétlent mézön találunk; elegendő segédek jelen nem lévén, fris földbe gödröt ásván, beteszük, 's azzal befedjük; tapasztalásból tudjuk, hogy gyakran ezen egy segítség elégséges az élet vissza tüntetésére; azonban több esetekben illyes színes holtnál az agy felé vér torlás vagyon jelen, annyira, hogy a' gataütéstől méltán tarthatunk, azért is ezen esetben az érvágás igen szükséges; legtöbb esetben pedig az ideg rendszer' munkássága meggátolva vagyon, azért is az ösztönöző szerek §. 10—17 igeu nagy foganattal használtatnak.

A' szülöttek Színes Halála.

§. 46. Gyakran megtörténik, hogy ámbátor a' méhben lévő magzat életét mozgásokkal nyilvánosítja, az, a' szülés alatt a' lélekzetvétel meggátoltván, megszűnik; nem holt ugyanmeg, mert serény segítség mellett feleleveníttethetik, de ennek héjánosságában valóságos halálba átmenyen.

§. 47. Ezen színes halál előhozattatik vagy erő mivők által; így midőn Amnion hártában bezárva születik a' magzat, és ekkor legserényebb segítséget annak felvágásával hozunk; máskor előhozattatik ezen színes halál a' hosszú köldök 'sinór által, melly is a' nyak körül tekeredve lévén, a' gége megtellik Amnion vizzel, nyállal, melly által a' lélekzet akadályoztatik; segítünk ezen, ha a' nyelő géjét ujjunk-

kal izgatván, a' nedv kiürítettik; ahol ez nem elégés, azonnal a' lélekzetre munkálkodunk, §. 12. Sok esetben ezen színes halál' oka a' fő felé történt torlódások, és innen következett gutaütés; így ha az anya igen vérmes, a' szülés soká tartó, a' fő beékezett, midőn a' szülés mesterségesen vitetvén véghez, a' fogóval nyomás történt, vagy a' nyak ér megszorítottatott talán a' nyakra tekeredett hosszú köldök'sinór által; mind ezen esetekben az agyvelő felé vér torlódás vagyon jelen, ezt bizonyítja a' vörös kékes arcz; ezen esetekben az elvágott köldök'sinórt nem kell mindjárt lekötöni, hanem fél vagy egész latnyi vér kinyomatassék, gyakran már ezen mértékletes vér bocsátás alatt, az agyvelő nyomása megszűnván, az élet' jelei mind inkább nyilatkoznak; máskor ezen vérbocsátás után is a' lélekzet vétel fáradságos, a' vér kerengés rest; azért lekötvén a' köldök'sinórt, beteszük a' magzatot meleg fürdőbe, melly vízből, és olajból készült, allövet beadatik, fősztönöző szerek mindazáltal itt nem használhatók.

§. 48. Gyakran oka ezen színes halálnak a' gyengeség, az ilyen magzat színtelen, mintegy vértelen, kicsi, sovány, t. i. midőn még éretlen korban, kilencz hónap előtt születik; így, ha magok a' szülők gyengék, vagy az anya gyengítő betegségben szenved, ha a' szülés soká tartó, fordítás által történt, a' szülés előtt, vagy alatt nagy vérfolyások voltak jelen. Itt az anya, és magzat között lévő öszveköttetést meghagyni szükséges, azért is a' köldök'sinor mindjárt le ne kötéssék, még csak el se vágatassék, mindaddig a' szülő részek előtt hagyatassék, míg a' nádrapogácsa a' nádrától el nem válik,

elválván, tétessékbe meleg fürdőbe a' csöcsömőssel együtt, kitől addig el se választassék, míg az élet ki nem jelenti magát; azon fürdő fűszerszámas fűvekből, 's kevés borból készüljön, mellyben is a' dörgölést folytatjuk, gyakran kiemeljük, és ismét beteszük a' magzatot a' fürdőbe. A' hol ezen szerek több órákig foganatlanul alkalmaztattak, kivétefik a' magzat a' fürdőből, körülvéve melegített vásznakkal, orra eleibe eczetet tartunk, vagy égetett szarvasszarv szeszt, a' gyomor' tájékára bizonyos magasságról lecseppegtetünk hideg vizet, 's ezután mossuk meleg borral, fűszeres szesszel, egyszer'smind a' lélekzetre is munkálkodunk, allöveteket, kevés ösztönözőket is adunk, szék fű, 's fodormenta fűből, mellyhez adunk borszeszt csak ély mennyiségben Hoffman csepjeit, vagy égetett szarvasszarv szeszt. Mind ezek elégtelenek lévén, gyakorta a' színes holt magzatokat életre hozta a' berzecz, és Galván villán.

T é t e l e k.

1. A' természeti testek' műszerezésekre, és műszertelenekre való felosztásának allapjai máiglan ingadozók; és ezért.

2. A' Természet' rendszeres leírását csak óhajtjuk.

3. A' Természet' két műszeres országai között sarkolatos öszveköttetés uralkodik; a' miért is.

4. Ezeket inkább öszvemellékelni, hogysen egymás alá vetni szükséges.

5. Medicus est necessarius.

6. Scrophulae peculiarem, ac sui generis morbum constituunt.

7. Hydrocephalus acutus, si non in primo, certe in secundo stadio agnosci potest.

8. Praeparata hydrargiri virtute antiphlogistica sanant syphillidem.

9. Mortis certum signum sola putredo.

10. Et policlynica, et nosocomia in Civitatibus praesto sint.